

Іван Леонов

Віктор Ющенко: Наш пріоритет номер один — асоційоване членство в Євросоюзі

Третій Президент України — про політичний шанс 46 мільйонів українців у 2013 році, шляхи подолання парламентської кризи, політичний кредит від Росії і важливість партійного очищення «Нашої України» через перереєстрацію

На цьому тижні в партії «Наша Україна» стартувала перереєстрація. «Відмашку» для з'ясування реальної кількості членів політичної сили по всій Україні дало вівторкове рішення президії партії. Завтра, в день народження лідера «Нашої України» Віктора Ющенка, партія проводить ще й позачергове засідання політради, яке має остаточно закріпити легітимність останніх «нашоукраїнських» рішень, включно зі зняттям із посади попереднього голови політради Сергія Бондарчука за розкольніцьку діяльність. Утім напередодні цих подій Президент України 2005—2010 років в інтерв'ю «Україні молодій» волів говорити в першу чергу не про партійні проблеми (які поступово вирішуються), а про питання політичного порядку денного для України. Зокрема, про шанс нашої держави отримати в цьому році асоційоване членство в Євросоюзі, яким так важливо скористатися і не згаяти через внутрішньополітичні протистояння влади і опозиції. Тож не випадково, що сьогодні, за кілька днів до саміту Україна—ЄС, третій Президент України Віктор Ющенко полетів до Брюсселя, щоб обговорити питання європейських перспектив для України з очільниками Євросоюзу, в тому числі — з президентом Європейської Комісії Жозе Мануелем Баррозу.

□

«Птах, який озирається, вперед не полетить»

— Вікторе Андрійовичу, найближчі півроку є вирішальними для України у питанні отримання асоційованого членства в ЄС. На вашу думку, якими є шанси України?

— Перш за все, для України сьогодні дуже важливо обрати правильний порядок політичного дня на 2013 рік, який, безумовно, може стати переломним у нашій короткій історії. Започаткована ще вісім років тому робота з євроінтеграції вже завершена у низці формальних домовленостей, лишається тільки дорога до їхньої імплементації в українське середовище. Отже, нині ми повинні лише досягти реалізації цих фундаментальних речей.

Нагадаю, що ще у 2008 році було розпочато перемовини щодо нової Угоди про асоціацію між ЄС та Україною, в рамках якої було передбачено багаторівневу угоду про

вільну торгівлю, що заклала основу для більш тісної інтеграції. Судіть самі, жодних технічних зауважень щодо документа про асоційоване членство України в Євросоюзі немає. Те ж саме можна сказати про угоду щодо зони вільної торгівлі, яка вже опрацьована на експертному рівні, там поставлено крапки в найбільш тонких дискусіях. Обговорення завершено, ми прийшли до спільного результату, тож ця угода знаходиться в шухляді європейського столу. Так само урегульовано і угоду щодо лібералізації візового режиму, яка стосується ключових категорій громадян, починаючи від «далекобійників» та завершуючи спортсменами і студентами. Далі йде угода про безвізовий режим із напрацьованою дорожньою картою, яку можна пройти за два з половиною роки. Усе це є тією перспективою, яка, як би сказав, вже відпрацьована протягом 2005—2010 років.

Чого тут сьогодні бракує? Прикро, але останні два з половиною роки між Україною і об'єднаною Європою виникла політична пауза. Причина паузи — конкретні політичні справи, у тому числі і справа Тимошенко. З точки зору національного інтересу дуже важливо розуміти: або ми обираємо сьогодні європейський шанс, або нам у спину дихає сценарій протилежний. Сценарій повернення туди, де ми були до 1991 року. Маю на увазі азійський, тобто російський вектор. Адже за останні роки російське керівництво зреалізувало чудесну українську карту! Бо залишилася в силі зрадлива, колоніальна газова угода 2009 року. І велика помилка нинішньої влади, що вона прийняла її до виконання по суті, ще й підписала Харківську угоду. Врешті-решт підписано угоду про зону вільної торгівлі між Україною, Казахстаном, Росією і Білоруссю. На порядку денному стоять теми Митного союзу, членства в Євразійському просторі... Іншими словами — це вектор протилежний, мета якого — дати план ізоляції України. Зробити з неї Білорусь-2, демонтувати європейські перспективи. Але ж птах, який озирається назад, ніколи вперед не полетить.

Тому все це — серйозна боротьба. І мені прикро, що українське суспільство зустрічає цю боротьбу незібраним і несконцентрованим. Прикро, що ми сьогодні переживаємо, можливо, одну із найбільш глибоких парламентських криз. Відтак здається, що нам не до європейських перспектив. Насправді, нічого немає важливішого, принаймні до листопада, ніж робота над спільною, єдиною для української нації дорожньою картою облаштування нашого життя на найближчі роки!

«Європейська сім'я — понад усе!»

— Якщо парламентська криза загрожує європейським перспективам, про що вже говорять провладні політики, потрібно її подолати. Який вихід у цій ситуації бачите ви? Що порадили б депутатам від влади та опозиції?

— Шляхів виходу з парламентської кризи може бути багато, бо кожна сторона бачить свій шлях. Я чую, як опозиція коментує можливість дострокових виборів, також чую, як влада заявляє, що вона сильна як ніколи. З одного боку, ми є свідками вибудовування моделі управління Україною на базі однієї політичної партії, з іншого — свідками того, як технічне питання голосування стало питанням номер один узагалі в політичних розборках. Тобто сюжетів і причин для їх реалізації є багато.

Яким є моє бачення політичної гармонізації? Варто констатувати: відбулися вибори до парламенту. Такі, як вони є. Опозиційні сили набрали, можливо, найбільше голосів підтримки за всі роки незалежності. У влади немає навіть формальної більшості, лише ситуативна — то з комуністами, то ще хтось там поодиночці приходять до них під якийсь конкретний законопроект. Але сталої більшості у влади немає.

Який рецепт у даній ситуації надала б, наприклад, європейська демократія? На мій погляд, усе вирішувалося б через проект уряду національної єдності. Або, принаймні, через уряд національного порозуміння. І це було б адекватно отриманим результатом

виборів. Тоді обидві сторони — і провідна правляча партія, і ті політичні сили, які можуть формувати національні пріоритети наперед на 3–5 років, могли б сісти за стіл і напрацювати проект для нації, для країни по п'яти–десяти ключових пунктах. Бо очевидно, що зараз ми або інтегруємося до європейської сім'ї, або повертаємося назад у лоно радянських інтересів. Тож хіба це питання не є пріоритетом номер один для влади та більшості опозиційних сил?!

Ви знаєте, в мене сьогодні є відчуття, що у влади настала та критична точка, коли рухатися за попереднім сценарієм, який вона реалізовувала три роки поспіль, влада вже не може і не буде. Бо цей сценарій приносить їй ізоляцію, тоді як владі потрібна політична легітимізація в широкому значенні цього слова. А її може дати лише європейський політичний діалог. І тому саме зараз у нинішньої влади є унікальний шанс, якого не було, вибачте, під час мого президентства. Це той шанс, коли влада мріє про європейський курс навіть не через те, що вона є великим його шанувальником, а так карти складаються: коли єдиним способом реалізації твого політичного інтересу є посилення і відновлення контактів з європейською сім'єю.

На європейську перспективу природно налаштована й опозиція. Скажіть, будь ласка, то чому сьогодні це питання не є пріоритетом номер один для всіх політичних сил? Незалежно від того, чи вони у формальному союзі чи у конфронтації. Адже якщо ви служите нації, хіба ви не відчуваєте, що питання бути асоційованим членом європейської сім'ї є питанням понад усе! І ні на що інше не варто витрачати наш політичний час. Мої шановні політики, варто забути, ліві ви чи праві, при владі чи в опозиції, пам'ятайте, що перш за все ви є українці. Спочатку повинні працювати пріоритети національні, потім партійні, лише потім персональні. Якщо буде навпаки — ми прогавимо реалізацію панукраїнського інтересу.

Я розумію, що важливі питання ставляться опозицією, в тому числі і щодо техніки голосування. Чистота процедури, якою керується в роботі парламент, є дуже важливою. Але в ці дні, мені здається, не так важливо, яким технічним способом ми всіма силами парламенту приймаємо європейську декларацію. Чи голосуємо руками, чи картками, чи впроваджуємо сенсорне голосування, яке і п'ять років тому, і нині не вигідне більшості, незалежно від того, які політичні сили утворюють цю більшість. Я розумію, що це політична гра, у якої є причини, є правильна кінцева мотивація, що парламент повинен бути приведений до світського, персонального нормального голосування. Але мені здається, проігноровані поточні пріоритети.

Я хотів би, щоб ми виграли цей шанс. Згадаймо 24 серпня 1991 року. Чи хтось пам'ятає, як тоді голосували за Акт проголошення незалежності України? Картками чи руками? Але мене гріє 21 рік цей фундаментальний національний документ, завдяки якому українська нація має незалежну державу. Тоді це було головне. Я думаю зараз, за важливістю, питання асоційованого членства в ЄС стоїть на другому місці. І 2013 політичний рік є у цьому плані останнім: ми або зможемо поставити крапку в нашій європейській інтеграції, або в нас, умовно кажучи, буде поганий політичний день.

Шанс уполовати тигра з одним патроном

— Щодо політичного дня. Вже у понеділок — 25 лютого — у Брюсселі має відбутися саміт Україна—ЄС. Цей день також може стати поганим для нашої європейської перспективи чи навпаки?

— 2013 політичний рік спланований досить просто: дійсно, за кілька днів Україна проводить європейський саміт, який вочевидь буде вихолощений. Адже ми через парламентську кризу і слабку внутрішньополітичну солідарність не встигнемо заявити якісь амбіції. А раз так, тоді, вибачте, марно чекати, що Європа допустить великий прогрес у цих стосунках. Погодьтеся, у нас за кілька днів саміт і у нас ще немає європейської резолюції, не кажучи вже, що з багатьох інших питань через політичну кризу

і нерозуміння ми досі не виконали своє європейське домашнє завдання — так званий список Фюле з переліком критеріїв і не лише. Щодо євроінтеграції має чітко висловитися Президент, уряд має ухвалити з десяток відповідних рішень, опрацювати на експертному рівні первинні документи і подати їх до парламенту, а парламент — ухвалити з десяток законів тощо. Цим ми засвідчимо, що настільки віримо у європейський процес, що технічно вже прийняли рішення про адаптацію його основних положень, не чекаючи європейського акценту. Цим ми засвідчуємо свою відданість принципам, а це вже є тема довіри.

Тому, на жаль, ставки на цей лютневий політичний саміт є досить слабкими. Але в нас залишається осінній саміт щодо східного партнерства. Тож якщо в рамках першого саміту ми сформуємо план дій (що саме має реалізувати українська сторона до осені, щоб отримати європейську перспективу), якщо ми відновлюємо діалог із Заходом і досягаємо політичного порозуміння всередині держави, — то все це очевидний плюс. Тоді питання отримання асоційованого членства у Євросоюзі восени виглядає для України робочим і перспективним.

Мені нагадує це ситуацію, коли йдеш вполювати тигра, а в рушниці — один патрон. Шанс є, але водночас цей шанс можна використати, лише коли ми будемо гранично відповідальні — і влада, і опозиція.

«Зважайте на 46 мільйонів європейців в Україні»

— На вашу думку, на підтримку яких країн ЄС у цьому питанні варто сподіватися Україні?

— Найвідданішим партнером України є Польща. Мої контакти з президентом Польщі, контакти на іншому рівні показують, що найглибше на питанні необхідності повернення України до європейської сім'ї сьогодні знаються саме поляки. Тут зрозуміла вся передісторія цього питання і взагалі оця польська амбіція регіонального лідера, а можливо, навіть і європейського, призвела до того, що поляки віддано і глибоко співпрацюють з Україною — як п'ять років тому, так і десять років тому, і оцей дух, мудрість, ставлення до місії України, можливо, є однією з найбільших європейських перспектив.

— До речі, днями заступник глави МЗС Польщі Єжи Помяновський заявив, що українське суспільство не повинне розплачуватися за помилки влади, її політичні справи проти опонентів і тим самим втрачати шанс на асоціацію з ЄС.

— Поляки дуже багато зробили для нашого зближення з Європою. І тому ця заява пана Помяновського говорить про те, що польський політикум добре розуміє, що навіть ті проблеми, які є щодо окремих персон в Україні, вони не закривають тему головного пріоритету наших стратегічних відносин «Україна — Польща» і наших стратегічних відносин «Україна — Європа». Це означає, що вище польське керівництво надзвичайно добре розбирається у європейській кухні і в місії України щодо європейської геополітики. Надзвичайно приємно, що такі заяви почали лунати.

Тим більше, що я, зустрічаючись останнім часом із багатьма колишніми і нинішніми європейськими лідерами, постійно говорю про це. Значить мене почули. Під час кожної зустрічі на Заході я завжди наголошую: коли ми говоримо про Україну, майте на увазі, що не уроки окремим нашим персонам варто давати в контексті окремих політичних справ, а зважати на 46 мільйонів європейців в Україні, для яких переваги співпраці з Європейським Союзом є життєво необхідними умовами, що забезпечать покращення рівня їхнього життя. Тож українці не заслуговують на те, щоб їх тримали як заручників цієї ситуації. Тим більше, що тактика затримки підписання Угоди про асоціацію завдасть шкоди не лише народу України, але, не меншою мірою, стратегічним

інтересам ЄС. І про це я вкотре говоритиму з президентом Європейської Комісії Жозе Мануелем Баррозу під час нашої зустрічі у Брюсселі цієї п'ятниці, 22 лютого.

Бо я переконаний, що ключовим питанням для Європи є українське: чи Україна приєднається і посилить європейський компонент на нашому континенті, чи вона посилить самодержавну політику — ці баланси виглядають дуже крихкими. Я завжди говорю: персони — категорія не вічна. А от нація є вічною категорією, так само, як і держава. Не важливо, де через два роки буде Президент чи Прем'єр, а от де буде нація, де буде Україна? Чи під двоголовим орлом, чи у європейській сім'ї. Ось що важливо.

А загалом у нас багато друзів у Європі. Це і наші побратими у Литві, Латвії, Естонії (куди найближчим часом я хочу зробити візит, щоб обговорити важливість політичного часу до листопада, який не можна згаяти). Досить велику перспективу в акцентах щодо українського питання можна очікувати від Великої Британії. Бо це країна, де збереглося збалансоване відношення до України і де немає якихось рецидивів, які нам не дозволяють рухатися вперед. Думаю, що є ще багато країн, де тема української перспективи може бути закріплена позитивно. Зокрема, на півдні Євросоюзу, де українська присутність за останні 20 років є відчутною і на слуху. Просто наразі там дуже гострі внутрішні питання. Але я сподіваюся, що після ухвалення європейського бюджету, врегулювання питань у фінансових планах щодо обслуговування боргових позицій Іспанії, Італії, Португалії — ці країни також можуть на свій порядок денний поставити українське питання.

Думаю, що в нас непогані шанси порозумітися із нинішнім керівництвом Франції. Але нам наразі потрібен діалог із керівництвом усіх країн ЄС. І я переконаний, що всі питання можна вирішити, що ми знайдемо партнерів, як на сході та півдні, так і в центрі і на заході Європи. Головне — із політичної паузи, яка по відношенню до України триває останні два роки, перейти у фазу активного діалогу і весь час пам'ятати, що Україна — найбільша за територією європейська держава, в якій проживає 46 мільйонів європейців, які за освітою, ментальністю, культурою є одними з творців європейської культури, традицій, звичаїв тощо.

«Можна обійтися і без російського газу та політичних кредитів»

— Щодо російського вектора: вже очевидно, що втягнути Україну в Митний союз у Росії не виходить. Водночас почалися кулуарні переговори про створення двостороннього консорціуму щодо української ГТС. Чи не є це спробою заарканити Україну в такий спосіб? Щоб ви порадили своєму наступнику — Президенту Януковичу — в цій ситуації?

— Неправильно сформульована тема, якщо подібні переговори вести. Ми нарощуємо видобуток газу на шельфі Чорного моря, угоди із зарубіжними фірмами в найближчій перспективі збільшать обсяги видобутку доволі суттєво. А з розгортанням робіт із видобутку сланцевого газу Україна зможе не лише забезпечити власні потреби, а й стати експортером блакитного палива. Відтак газотранспортну систему ми зможемо заповнювати без російського газу. Тому поспішати сьогодні, піддаватися на шантаж, мовляв, ваша труба без російського газу залишиться купою металобрухту, не варто.

Українсько-російські стосунки ніколи не були легкими. Пригадую наш публічний іспит навколо острова Тузла. Нинішній іспит навколо ГТС, він глибший у сюжеті, не публічний. І не зрозуміло, якою буде відповідь на питання: чи ми газотранспортну систему втрачаємо в так званому двосторонньому консорціумі, чи ми розуміємо, що ГТС для України — це основний інструмент європейської інтеграції, а відтак — прагматичних відносин України як країни-транзитера із країнами-споживачами у Європі?

— 2013 рік є загрозливим для економіки України: потрібно повертати чималі виплати з боргових зобов'язань. Який вихід ви бачите як фінансист: владі варто

домовлятися із МВФ, що не дуже виходить, чи все ж таки з РФ, яка, за неофіційними даними, готова надати Україні кредит на суму в 6 млрд. доларів?

— Правильний політичний курс є однією зі складових питань економічної ситуації. Росія може дати кредит, але пам'ятайте, це завжди буде кредит політичний. За ним є пакет, по якому на десятки років ми втрачаємо європейську перспективу. Україні не можна бути у двох просторах, не можна бути у двох митних союзах, бюджетних або валютних союзах. Бо зрозуміло і дитині, що є речі, в яких компромісу не існує. Тому російський кредит — це дорога до нашої ізоляції з Європою і світом. Хоча ми вдячні російській стороні за такі пропозиції.

Відповідь на ваше запитання по суті, безумовно, знаходиться у площині співпраці з Міжнародним валютним фондом. Я не буду аналізувати зараз деталі нашої дискусії з МВФ, але мені здається, що всі вже знають, що один із конфліктних моментів — це тема бюджетного дефіциту, дефіциту НАК «Нафтогаз України», і у зв'язку з цим — необхідність лібералізації цін на газ і на комунальну складову. Рішення миттєвого немає. Бо треба знайти 35 млрд. грн., щоб покрити дефіцит НАК «Нафтогаз», а ще ж дефіцит країни в межах 35—38 млрд. грн., дефіцит Пенсійного фонду близько 61 млрд. грн., 7 млрд. доларів — платежі Росії, півмільярда доларів — платежі Міноборони Росії тощо. Це фатально. Експерти скажуть, що тут застосовано подвійне обрахування, що частина цих боргів накладається на дефіцит бюджету. Це все правильно, але порядок цифр свідчить про те, що українська економіка за рік обслужити такого роду дефіцити не зможе.

Зрозуміло, що проблеми «Нафтогазу» не вирішити в рамках одного фінансового року. Мені здається, що варто перейти на окрему програму врегулювання ситуації у НАК «Нафтогаз». Програму, наприклад, півторарічну–дворічну, яка зможе дати відповіді на те, як реалізувати переваги структурної реформації, рекомендовані європейськими експертами ще кілька років тому. Тобто як саме відмежувати бюджетну компанію від національного бюджету, як розподільчу, транзитну, добувну сфери розвести на різні баланси і як дати лад усьому цьому.

Тому тут діалог урядової сторони і МВФ треба посилювати. Бо МВФ на сьогодні — це ключова точка відповіді на те, яка в найближчі місяці буде зовнішня поведінка країни: чи цей діалог залишається успішним у березні (а сам сигнал, що місія приїздить в Україну у березні, є позитивним, бо очевидно, що їм є чого приїздити). І я вдячний Девіду Ліптону, першому заступнику виконавчого директора МВФ, який побачив винятковість українського питання і сам прилетів до Києва нещодавно.

СПРАВИ ПАРТІЙНІ

«Нашу Україну» не вийшло кинути під ноги окремим вождям, як трофей»

— Останнім часом навколо партії «Наша Україна» вирують неабиякі пристрасті. Політрада два тижні тому призначила з'їзд партії на травень, а прихильники экс-голови політради Сергія Бондарчука — на 2 березня. Ця дата значно ближча. Отже, внутрішньопартійна боротьба ще триватиме. Чи це, бува, не розкол, на вашу думку, як лідера партії?

— Знаєте, щоб відповісти, варто згадувати окремих людей, на яких у мене були великі плани щодо партійної справи. Насправді ж, вони виявилися гнилими. І принесли для партії, я б не сказав розкол, але велику шкоду іміджу і репутації. У мене немає вагомого повноваження, як у лідера партії, згідно зі статутом, бо всі повноваження я передав політичній раді. Так диктували обставини 2005 року. І тому партія тепер проживає дуже складний період двовладдя, особливо в останні півтора року. Окремі люди

з партійними повноваженнями вирішили привласнити партію, адже вважали, що партія належить їм. Тож вони доклалися до розкольніцьких дій у партії. Бо їм треба було «Нашу Україну» принести, як трофей, під образи певних вождів. І кинути партію їм під ноги, щоб забезпечити 2015 рік для когось. Партію, з рядів якої вийшла половина сучасних українських політиків, партію, яка неодноразово створювала блоки з багатьма націонал-демократичними та патріотичними силами і проводила їхніх представників у парламент!

На останньому засіданні політрада зняла з посади голови політради за бездіяльність, самоусунення і розкольніцьку роботу Бондарчука. А також призупинили діяльність Київської організації, в якій кілька пустоцвітів працювали проти партії. Третє наше рішення: провести перереєстрацію членів партії, подивитися, хто відповідає статутним нормам, а хто тільки числиться.

— Дійсно, «Наша Україна» першою серед партій оголосила про перереєстрацію своїх членів у найближчі два місяці. Зрозуміло, що такий приклад вартий наслідування, бо чисельність багатьох партій викликає сумнів. Але для чого перереєстрація проводиться саме зараз? Щоб позбутися розкольніків чи ваша мета ширша?

— Питання перереєстрації болюче, але чесне. В рамках перереєстрації ми виходимо на районні конференції, на обласні звітно-виборчі конференції і на звітно-виборчий з'їзд партії, призначений на 18 травня — це той час, який достатній для цієї роботи. Нам важливо знати, хто наші прихильники і яка чисельність партії. Бо від цього залежить її розбудова.

Хай у нас буде уп'ятеро менше членів партії, але це будуть ті, хто дійсно відданий ідеям політичної сили. З іншого боку, переєстрація є обов'язковою умовою для зміцнення рядів партії. Наша вища мета — мати переформатовану, сильну, дисципліновану політичну партію.

Зрозуміло, що паралельно ініційований окремими людьми нелегітимний процес, людьми, які не керуються статутом, а лише розкольніцькою ідеєю та метою завдати шкоду партії, є безуспішним і приреченим на провал. Адже цей проект, запущений грошима, підтримує якась невеличка купка людей. То не політики, то аферисти. І тому я радий від того, що на останній політраді одногосно ухвалено всі рішення, що стосуються долі партії і ставлення до цих розкольніків.

Так, цей процес непростий, але, можливо, це і є те важливе оздоровлення, завдяки якому з партії підуть люди, які прийшли сюди заради посад і чемоданів.